

yritteliäisyys tällä alalla jatkuikin, tosin eräiden lamakausien häiritsemänä, loppuun saakka. — Koiviston maataloudellisista oloista maamme itsenäisyyden aikana antaa maat. ja metsätiet. tohtori JOHANNES VIROLAINEN asiantuntemuksella laaditun kuvauksen.

Edellä on muutamain viittein kosketeltu teoksen keskeisimpiä lukuja. Niiden lisäksi kirjan sisältöön kuuluvat vielä katsaukset paikkakunnan sivistyslaitoksiin, yhdistystoimintaan, kansanrunouteen ja -tapoihin, samoin viimeksikäytyihin sotiimme. Tekstiin liittyvän kuvituksen elävöittämiä muistojulkaisu antaa täten entisille koivistolaisille monipuolisen läpileikkauksen menetetyä kotiseudun vaiheista.

VEIKKO MATTILA.

Kouvola ennen rautatieristeystä

Veikko Talvi, *Kouvolan historia, I osa.* Seudun vaiheita varhaisista ajoista rautatiesolmun syntymiseen vuoteen 1890 saakka. Julkaisu Kouvolan kaupala. Siv. 183. Kouvola 1953.

Otsikko ilmaisee, että teos sisältää Kouvolan seudun vaiheet Savon ja Kotkan ratojen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen vasta syntyi Kouvolan maalaiskylän takamaille rautaticaseman luokse nykyisen Kouvolan kauppalan alku.

Teoksen alkupuoli kertoo mainitun Kouvolan kylän elämästä eri aikakausina ja se perustuu pääasiallisesti aikaisempaan näitä seutuja käsittelevään paikallishistorialliseen ja muuhun kirjallisuuteen, mutta eräiden yksityiskohtien selvittelyyn on myös käytetty alkuperäislähteitä; näitä on esimerkiksi Kustaa III:n sodan tapahtumien kuvaus. Ensimmäinen luku kuvaa Kouvolan seudun maisemaa, toinen kivikautta ja kolmas keskiaikaa, jonka jälkeen laaja luku kertoo kylän historiaa aina käänteen tekevään Pietarin radan rakentamiseen saakka. Loppupuolella on esitetty rautatien rakentamisen eri vaiheet, teollisuuden syntyminen ympäristöön ja Kouvolan aseman perustaminen 1875 palvelemaan teollisuuden tavaraliikennettä sekä lopuksi uusien ratojen suunnittelu ja rakentaminen. Sen ohessa on kuvattu Kouvolan aseman seudun samoin kuin kylänkin elämää tänä aikana. Tässä osassa tekijä on käyttänyt erilaista arkistoinesta ja sen ohessa muun muassa paikkakunnan vanhoja asukkaita haastatteleamalla täydentänyt esitystään. Teoksen loppuosassa onkin runsaasti ennen julkaisematonta asiantietoa, jota siinä on arvostelukykyisesti käytetty ja jonka perusteella on aikaansaatu selkeä kokonaiskuva.

Esitystapa osoittaa kirjoitustyön olevan tuttua tekijälle, sillä teos on varsin miellyttävä lukea ja luultavasti muitakin kuin ammattimiehiä kiin-

nostava. Pari kielivirheen tapaista sanonnan lipsahdusta ei kykene tätä vaikutelmaa haittaamaan.

Asiasisällönkin suhteen supistuvat huomautukset vähiin. Ehkä olisi ollut paikallaan esittää tietoja Pietarin radan aiheuttamasta Kouvolan kylän elinkeinoelämän ja väestörakenteen muutoksesta vaikkapa taulukon muodossa. Talouselämän monipuolistumista oli kylässä tapahtunut 1870-luvulla ja sen laajuuden tarkempi esittely olisi ehkä antanut pohjan Kouvolan myöhemmän kehityksen esittämiselle. Toinen pikkuhuomautus kohdistuu mainintaan Anjalan Heikkilän höyrysahasta (s. 125). Tätä sahaa, joka aikanaan oli maan suurin, ei nimittäin rakentanut viipurilainen Paul Wahl & Co., kuten tekijä mainitsee. Wahl osti sahan konkurssihuutokaupassa, kun helsinkiläisten ja pietarilaisten kauppiaiden muodostama yhtiö, joka sahan rakensi, ei pysynyt pystyssä.

Pientä tottumattomuutta on jossain paikoin lähdeviitteiden merkitsemistavassa. Niinpä merkintä »N.N:n tutkimuksissa esille tullut arkistotieto» tai muu samantapainen maininta ei toteuta lähdeviitteen tarkoitusta, sillä se ei ohjaa uteliasta lähteen äärelle. Seuraavat esimerkit taas voivat viedä harhaan: VA 1638 jj I. (vuosiluvun voi käsittää tilikirjasarjan numeroksi) tai VA yl. d. 1260/223 (tulee olla AD 1260/223 1872 VA). Kun tekijä on tunnollisesti merkinnyt viitteet, toivoisi niiden kaikkien olevan niin selviä, että niistä olisi vastaava hyöty.

Kuvituksena teoksessa on tekijän ottamia valokuvia tekstin käsittelemistä paikoista ja ne ovat onnistuneita.

Kaiken kaikkiaan on teos huolellisen ja hyvin suoritetun työn tulos ja täyttää mainiosti tehtävänsä, Kouvolan varhaisvaiheiden kuvaamisen.

MIKKO MIKKELI.

Ilmajoen historian toinen osa

Aulis J. Alanen, Ilmajoki vuoden 1809 jälkeen tiennäyttäjänä maakunnalle maamiesseura-aikana. Julkaisija: Ilmajoen historiatoimikunta. Vaasa 1953. Siv. 948. Runsaasti kuvitettu.

Dosentti AULIS J. ALASEN kynästä lähtenyt *Ilmajoki vuoden 1809 jälkeen* lienee laajin historiallinen esitys, mitä tähän mennessä on yhden pitäjän puitteissa runsaan vuosisadan tapahtumista kirjoitettu. Tasan yhdeksänsataa tekstisivua osoittavat, että tuloksena on ollut kirjaimellisesti sanottuna painava teos (kluuttikansissa 2 kg 330 g). Tällainen poikkeuksellisen suuri laajuus herättää tietenkin ennakolta oikeutettuja epäilyksiä siitä, onko tutkijan seula ollut riittävän tiheä vai onko jyvien mukana päässyt akanoita korjattuun viljaan. Täytyy kuitenkin tunnustaa, että kirjaa